

11. SINIF DIN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 1 · Kitapçık A · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. DKAB.11.1.1 · Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	1 için kaza, 2 için ecel yazar (ikisi doğruysa tam puan, biri doğruysa ölçüt puanının yarısı).	4
a)	3 için rızık, 4 için tevekkül yazar (ikisi doğruysa tam puan, biri doğruysa ölçüt puanının yarısı).	3
b)	Kaderin Allah'ın ezeli bilgisiyle belirlemesi, kazanın ise bunun zamanı gelince gerçekleşmesi olduğunu ilişkilendirerek ifade eder (Eş'arî âlimlerin tanımlarını, okulunu belirterek tutarlı biçimde kullanan cevap da tam puan alır).	3

a) Örnek cevap: 1: kaza, 2: ecel, 3: rızık, 4: tevekkül

b) Örnek cevap: Kader, Allah'ın olacak her şeyi ezelde bilip belirlemesidir; kaza ise bu belirlemenin zamanı gelince gerçekleşmesidir.

Sık hatalar: Kader ile kazayı aynı anlamda kullanmak; Rızıkı yalnızca yiyecek olarak düşünmek

2. DKAB.11.1.1 · Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ayetlerde her şeyin bir ölçü ve dengeyle yaratıldığının, takdir edildiğinin bildirildiğini belirtir.	4
a)	Kaderin Allah'ın her şeyi bir ölçüye göre belirlemesi olduğunu ilişkilendirir.	4
b)	Projeyi kadere (önceden bilip belirleme), inşayı kazaya (zamanı gelince gerçekleşme) benzetir (Eş'arî tanımlarına göre okulunu belirterek tutarlı bir eşleştirme yapan da tam puan alır).	4
b)	Benzetmenin bir sınırını belirtir (ör. mimarın bilgisi sınırlıdır, proje değişebilir; Allah'ın bilgisi ise ezeli ve kusursuzdur).	3

a) Örnek cevap: Ayetlerde Allah'ın her şeyi bir ölçü ve dengede yarattığı, yarattıklarını bir ölçüye göre takdir ettiği bildirilir. Kader de Allah'ın her şeyi bir ölçüye göre bilip belirlemesidir.

b) Örnek cevap: Mimarın çizdiği proje kadere, projeye göre binanın zamanı gelince yapılması da kazaya benzer. Ancak mimarın bilgisi sınırlıdır, projede hata olabilir ve proje sonradan değişebilir; Allah'ın bilgisi ise ezeli ve kusursuzdur.

Sık hatalar: Kaza kavramını "kaza (trafik kazası)" anlamında kullanmak; Benzetmenin sınırını belirtmemek

3. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sorumluluğun kişisel olduğunu, herkesin kendi yaptığından sorumlu tutulacağını ve kimsenin başkasının günahını yüklenmeyeceğini belirtir.	4
b)	Okul hayatından ilkeye uygun somut bir örnek verir.	3
b)	Örneği sorumluluğun kişiselliğiyle ilişkilendirir.	3

a) Örnek cevap: Sorumluluk kişiseldir; herkes kendi yaptığından sorumludur ve kimse başkasının günahını yüklenmez.

b) Örnek cevap: Grup ödevinde payına düşen bölümü yapmayan bir öğrenci, "Diğerleri de yapmadı" diyerek sorumluluktan kurtulamaz. Herkes kendi payından sorumludur.

Sık hatalar: İlkeyi "toplum herkesten sorumludur" biçiminde yorumlamak; Örneği ilkeyle ilişkilendirmemek

4. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ahzâb 72'ye dayanarak insanın emaneti (akıl, irade ve sorumluluğu) yüklendiğini belirtir.	4
a)	Şems 8'e dayanarak insana iyiyi ve kötüyü ayırt etme yeteneğinin verildiğini, bu yüzden seçimlerinden sorumlu olduğunu açıklar.	4
b)	İsrarın zorlama (ikrah) olmadığını, Ömer'in seçme özgürlüğünün devam ettiğini belirtir.	4
b)	Kararı Ömer'in verdiğini, bu yüzden sorumluluğun ona ait olduğunu ve arkadaşlarının da kendi paylarından sorumlu olduğunu açıklar.	3

a) Örnek cevap: Ayete göre insan, göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten çekindiği emaneti yüklenmiştir; bu emanet akıl, irade ve sorumluluktur. Şems suresinde de insana kötülüğü ve kötülükten sakınmayı ayırt etme yeteneği verildiği bildirilir. İyiyi kötüden ayırabilen ve seçebilen insan, seçimlerinden sorumludur.

b) Örnek cevap: Arkadaşlarının ısrar etmesi Ömer'in iradesini ortadan kaldırmaz; "hayır" deme imkânı vardı. Kopya çekmeye karar veren Ömer'dir, bu yüzden sorumluluk ona aittir. Arkadaşları da onu yanlışla teşvik ettikleri için kendi paylarından sorumludur.

Sık hatalar: İsrarı zorlama (ikrah) ile aynı saymak; Ayetlerle akıl-irade-sorumluluk ilişkisini kurmamak

5. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Görüşün doğru olmadığını belirtir.	4
a)	Ayetteki "kendi durumunu değiştirmedikçe" ifadesine dayanarak değişimin insanın kendi çabasına bağlandığını açıklar.	4
b)	Çevrenin insanı etkileyebileceğini kabul eder.	4
b)	Akıl ve iradenin bu etkiye rağmen doğruyu seçmeyi mümkün kıldığını belirtir.	4
b)	Görüşünü somut ve tutarlı bir örneklerle destekler.	4

a) Örnek cevap: Burak'ın görüşü doğru değildir. Ayette bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah'ın onların durumunu değiştirmeyeceği bildirilir; yani değişim insanın kendi çabasına bağlanmıştır. İnsan çevresinin mahkûmu değildir.

b) Örnek cevap: Çevre insanı elbette etkiler; kötü alışkanlıkların yaygın olduğu bir yerde büyümek zorluk yaratabilir. Ama insan akıl ve iradesiyle doğruyu seçebilir. Örneğin madde bağımlılığının yaygın olduğu bir mahallede büyüyen bir genç, kütüphaneye ve spor kulübüne giderek, iyi arkadaşlar edinerek farklı bir yol seçebilir.

Sık hatalar: Çevrenin etkisini tamamen yok saymak; Ayeti değerlendirmeye bağlamamak

6. DKAB.11.1.3 · Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Allah'ın insanı gücü ölçüsünde sorumlu tuttuğu ya da herkesin kendi kazandığından yarar veya zarar göreceği mesajını yazar.	4
b)	Birinci ifadenin olumlu (sınırı belirten), ikincinin olumsuz (aşılmayacak sınırı vurgulayan) yapıda olduğunu belirtir.	4
b)	İki ifadenin aynı anlamı farklı yönlerden vurguladığını, karşılaştırmanın anlamı netleştirdiğini açıklar.	4
b)	Meal farklarının çelişki değil, çevirmenin tercihi olduğunu ve birden fazla meale bakmanın yararını belirtir.	3

a) Örnek cevap: Allah insanı ancak gücü ölçüsünde sorumlu tutar; herkesin yaptığı iyilik kendi lehine, kötülük de kendi aleyhinedir.

b) Örnek cevap: Birinci meal olumlu bir yapıyla sorumluluğun sınırını gösterir: Yükümlülük gücün yettiği kadardır. İkinci olumsuz yapıyla bu sınırın aşılmayacağını vurgular: Güç yetmeyen şeyle yükümlülük olmaz. İki ifade aynı anlamı farklı yönlerden anlatır; bu bir çelişki değil, çevirmenin tercihidir. İki meal birlikte okumak anlamı daha net kavramamızı sağlar.

Sık hatalar: Meal farklarını anlam çelişkisi olarak yorumlamak; Yalnızca kelime farklarını sıralayıp anlama etkisini açıklamamak

7. DKAB.11.2.1 · Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme · zor

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Felsefecinin duayı akıl yürütmeye (ör. Tanrı-insan ilişkisi, duanın anlamı ve gerekçesi) ele alacağını belirtir.	3
a)	Din psikoloğunun duanın insan üzerindeki gözlenebilir etkilerine (ör. kaygı, umut, huzur) odaklanacağını belirtir.	3
a)	Hattatın dua metinlerini estetik bir biçimde yazarak duygu uyandırmaya odaklanacağını belirtir.	3
b)	Din psikoloğunun bu konuda bilimsel hüküm veremeyeceğini belirtir.	3
b)	Bilimin gözlenebilir olgularla sınırlı olduğunu, duanın kabulünün ise gözlem ve deneyin dışında bir inanç konusu olduğunu açıklar.	3

a) Örnek cevap: Felsefeci, duanın anlamını ve Tanrı ile insan arasındaki ilişkiyi akıl yürüterek tartışır. Din psikoloğu, dua eden insanların kaygısının azalıp azalmadığı, umut ve huzur duygusunun nasıl değiştiği gibi gözlenebilir etkileri inceler. Hattat ise dua metinlerini güzel bir yazıyla yazarak okuyanda derin bir duygu uyandırmaya çalışır.

b) Örnek cevap: Veremez. Din psikolojisi bilimsel bir disiplindir ve gözlenebilir, ölçülebilir olgularla sınırlıdır. Duanın Allah tarafından kabul edilip edilmediği ise gözlem ve deneyle sınırlanamayan bir inanç konusudur. Psikolog ancak duanın insan üzerindeki etkilerini inceleyebilir.

Sık hatalar: Disiplinlerin yaklaşımlarını yöntem farkı göstermeden sıralamak; Bilimin bu konuda hüküm verebileceğini düşünmek